

TIETOJA VUODEN 1991 ANNISKELUTOIMINNASTA

LUVAT KANSAINVÄLISESSÄ ANNISKELUJÄRJESTELMÄSSÄMME

Vapaankin alkoholijärjestelmän maissa yhteiskunta haluaa vaikuttaa alkoholin kauppaan ja saada osansa verotuloina, maksaahan yhteiskunta alkoholin haittakustannuksetkin. Suomen anniskelujärjestelmä vastaa esimerkiksi EY-maiden säännöstelyjärjestelmiä, joten tältä osin EY:hyn liittyminen ei edellytä Suomen hallintojärjestelmän muutosta. Ainoastaan tavaravirroissa saattaa tapahtua muutoksia tuonnin vapautuessa. Alko-konsernissa on viranomaistehdävät ja kaupallinen toiminta selkeästi erotettu toisistaan.

Anniskelu on luvanvaraista useimmissa Euroopan maissa, Kanadassa ja Yhdysvalloissa. Vain Portugalissa, Espanjassa ja Kreikassa ei rajoiteta mitenkään ravintolan perustamista. Yleensä edellytetään erillistä anniskelulupaa. Mikäli sitä ei edellytetä, on elinkeinoluovassa anniskelua koskevia erityisrajoituksia. Usein säädellään anniskeluoikeuksien laajuutta. Esimerkiksi Belgiassa vain hotellit voivat myydä väkeviä alkoholijuomia; tosin määräystä rikotaan melko yleisesti. Ranskassa on neljä anniskeluoikeusluokkaa.

Anniskelulupa myönnetään joissain maissa vain määrä-

ajaksi. Esimerkiksi Yhdysvalloissa ja Kanadassa luvat myönnetään 1–2 vuodeksi ja ne ovat maksullisia. Vuosittainen hakuprosessi on monimutkainen julkisine kuulutuksiin ja kuulusteluihin.

Luvanmyöntäjäviranomaisen vaihtelee maittain. Se voi olla kunta- tai läänitason viranomainen (Ruotsi ja Norja), paikallinen tai valtakunnallinen julkinen viranomainen tai ministeriö. Kanadassa ja Yhdysvalloissa lupa-asioita hoitaa julkishallinnon viranomainen, jonka alaisuudessa voi olla lupa-asoiden lisäksi myös valtion harjoittama alkoholin vähittäismyynti.

Suomessa anniskeluoikeuksien myöntämisperiaatteet ovat valtakunnalliset. Erityisesti Ruotsin ravintolaelinkeino valittaa jatkuvasti paikallisten viranomaisten erilaisista linjoista. Ruotsissa ravintolan hallinnolliset toimintaedellytykset määräytyvät ravintolan sijainnin mukaan. Joissain maissa lupien määrä on sidottu väestökiintiöihin (Italia, Ranska, Sveitsi).

Ruotsissa viranomaiset ovat huolissaan ravintolaelinkeinossa ilmenevästä taloudellisesta rikollisuudesta, josta Suomen ravintolaelinkeino on hyvin säästynyt, koska Alko asettaa yrittäjien ammattitaitoon liittyviä vaatimuksia.

VALVONTA KANSAINVÄLISESSÄ ANNISKELUJÄRJESTELMÄSSÄMME

Myös anniskelun valvonnan osalta Suomen järjestelmä on täysin kansainvälinen. Luvanmyöntäjä valvoo aina anniskelua poliisin ohella.

Suomen anniskelumääräykset ovat tällä hetkellä täysin ”EY-kelpoiset”, kun kotimaisia tuotteita suosineet määräykset poistettiin vuonna 1990. Määräyksemme eivät enää ole muiden maiden määräyksiä tiukempia, esimerkiksi aukiolomääräykset ovat nykyään kansainvälisestikin keveimmistä päästä. Monissa maissa ruokaravintolat ja pubit sulkevat ovensa puolen yön maissa ja vain yökerhot ovat auki myöhempään. Eräissä maissa on myös sunnuntaiannistelua koskevia erityisrajoituksia.

Alko on kevennysvaransa käyttänyt. Kaikki suuremmat ohjeistuksen kevennykset edellyttävät muutoksia alkoholilakiin. Alkon hallintoneuvosto esitti viime syksynä sosiaali- ja terveystieteille alkoholin lainsäädännön kokonaisuudistusta.

Lähes kaikissa maissa kielletään päihtyneille ja alaikäisille anniskelu. Etelä-Euroopassa ei ole tarvittu alkoholilainsäädäntöä senkään vuoksi, että viinin ja oluen vaikutukset

ovat viinan vaikutuksia lievemmat ja epäviralliset normit säätelevät humalahakuista alkoholin käyttöä.

Ikärajat vaihtelevat maittain. Esimerkiksi Yhdysvalloissa alaikäraja on 21 vuotta. Meillä se on 18 vuotta.

ANNISKELUOIKEUKSIEN MYÖNTÄMINEN

Anniskelu-oikeuksien myöntämisperiaatteet eivät muuttuneet olennaisesti kertomusvuonna. Koko maassa on vajaat 9 000 kahvilaa, henkilöstöravintolaa yms., joissa ei ole alkoholilain alaisia anniskelu-oikeuksia. Suurin osa oikeudet saaneista ravintoloista on aiemmin toiminut keskiolutokeuksin.

Hallintoneuvoston ravintolajaaosto käsitteli 295 anniskelu-oikeushakemusta. Hake-

Taulukko 1. Anniskelu-oikeudet oikeusluokittain ja hintaryhmittäin 31.12.1991

	A	B	yht.	muutos vuoden alusta
Erityishintaryhmä	125	—	125	+ 11
Yleishintaryhmä	2 286	328	2 614	+ 168
Yhteensä	2 411	328	2 739	+ 179
Muutos vuoden alusta	+ 230	— 51	+ 179	

muksista 92 hylättiin, 193 hakijalle myönnettiin anniskelu-oikeudet ja 10 hakijaa sai ennakkopäätöksen oikeuksien myöntämisestä hankkeen valmistuttua. Noin puolet hylkäyksistä johtui siitä, että kysees-

sä oli vaatimaton ruokapaikka. Yleisin myöntämisperuste oli se, että kyseessä oli hyvä ruokapaikka.

Ravintoloiden määrä kasvoi viime vuonna 179:llä (taulukko 1). Toimintansa aloitti 198 ra-

Taulukko 2. Anniskeluravintolat tyypeittään ja hintaryhmittäin 31.12.1991

	lukumäärä	muutos vuoden alusta	keskim. asiakaspaiikkoja/ ravintola	hintaryhmät erityis	yleis
Suuret taajamahotellit	101	+ 7	679	59	42
Pienet hotellit	280	+ 10	261	13	267
Lomahotellit	152	+ 2	309	11	141
Ruokaravintolat	808	+ 70	119	22	786
Viihderavintolat	229	+ 7	247	5	224
Juoma-/seurusteluravintolat	776	+ 31	140	1	775
Monitoimiravintolat	176	+ 14	308	5	171
Muut ravintolat	217	+ 38	230	9	208
Yhteensä	2 739	+ 179	213	125	2 614

vintolaa ja 19 sopimusta poistettiin rekistereistä. Omistajanvaihdoksia oli 660 (306 vuonna 1990). Yrittäjien kursseja oli 109 (117 ravintolaa), kun niitä vuonna 1990 oli yhteensä 39 (42 ravintolaa). Laman ja koventuneen kilpailun vaikutukset näkyvät hyvin luvuista.

Hotellien määrä kasvoi 19:llä (taulukko 2). Samanaikaisesti hotellihuoneiden käyttöaste oli koko maassa ennätysellisen matala eli 44 prosenttia; pudotusta edellisestä vuodesta oli 6 prosenttiyksikköä! Korkein käyttöaste suurimmista kaupungeista oli Savonlinnassa, sielläkin vain 56 prosenttia. Helsingissä käyttöaste oli 54 prosenttia.

Myöntämisperiaatteiden mukaisesti nousi viime vuonna eniten ruokaravintoloiden määrä. Niiden osuus ravintoloista oli suurin eli 30 prosenttia, kun vielä vuonna 1980 niiden osuus oli 10 prosenttia (152 ravintolaa; lisäystä 656 ravintolaa).

Viihderavintoloiden määrän lisäys oli vähäinen edellisten vuosien tapaan. Niitä ehkä korvaa juoma-/seurusteluravintoloiden lisäys.

Yksityisten ravintoloitsijoiden osuus kasvoi laskettuna sopimuksista, asiakaspaikoista ja myynnistä (taulukko 3). Esimerkiksi vuoden 1980 alusta on yksityisten omistamien ravintoloiden määrä kasvanut 1 178 ravintolalla eli 170 prosenttia, kun taas ravintoloiden kokonaismäärä on kasvanut 113 prosenttia.

Valtion osuus väheni Arctian ja Kantaravintoloiden fuusioituessa (osa ravintoloista myytiin pois). Kun molemmilla oli vuotta aiemmin yhteensä 84 anniskelusopimusta, oli Arctialla viime vuoden lopussa enää 66 sopimusta eli runsaat kaksi prosenttia kaikista sopimuksista.

Yksityisten omistamat ravintolat ovat keskimääräistä pienempiä, koska pienten ruokaravintoloiden lisäys on ta-

pahtunut tässä omistajaryhmässä.

KESKIOLUEN ANNISKELU JA VÄHITTÄISMYyntI

Alko on suosinut keskioluen anniskelua. Lajivalikoimaa on lisätty ja keskiolutta on aiemmin suosittu hinnoittelussa. Keskioluen anniskelua ja keskiolutravintoloiden toimintaedellytyksiä on parannettu korvausratkaisuilla, ja anniskeluaikat ovat yhdenmukaistuneet alkoholilain alaisten ravintoloiden kanssa. Samanaikaisesti Alkon toimenpiteiden kanssa on keskioluen suosio kasvanut yllättävän nopeasti juomatapojen miedontuessa.

Toimenpiteiden seurauksena keskiolutravintoloiden taso on noussut, ja ne kilpailevat yhä tasaväkisemmin alkoholilain alaisten ravintoloiden kanssa.

Vaikka keskiolutlain alainen anniskelukulutus kasvoi viime

Taulukko 3. Anniskelusopimukset omistajaryhmittäin 31.12.1991 ja omistajaryhmien %-osuudet anniskelusopimuksista, asiakaspaikoista ja myynnistä vuonna 1991

	lukumäärä	muutos vuoden alusta	anniskelu- sopimuksista	osuusprosentit asiakas- paikoista	ravintola- myynnistä
Yksityiset	1 871	+ 181	68,3	57,0	50,8
Osuustoiminnalliset	515	+ 7	18,8	22,0	30,4
Yhdistykset, kerhot ja kuntapohjaiset	255	+ 2	9,3	12,5	8,8
Valtio	98	- 11	3,6	8,5	10,0
Arctia Oy	66	+ 27	2,4	6,8	7,1
Kantaravintolat Oy	—	- 45	—	—	—
Avecra Oy	17	+ 3	0,6	0,7	1,8
Yhteensä	2 739	+ 179	100,0	100,0	100,0

Taulukko 4. Alkoholilain alaisen anniskelukulutuksen määrä, rakenne ja osuus kokonaiskulutuksesta vuonna 1991, 100 %:n alkoholina

	tuh. litraa	muutos %	osuus-% anniskelu- kulutuksesta	osuus-% juomaryhmän kokonais- kulutuksesta
Viinat	1 013	– 20,3	14,8	12,2
Muut väkevät juomat	547	– 17,5	8,0	13,7
Väkevät juomat yhteensä	1 560	– 19,3	22,8	12,7
Väkevät viinit	30	– 17,8	0,4	2,6
Miedot viinit	370	– 7,5	5,4	10,7
Viinit yhteensä	400	– 8,4	5,8	8,7
Long drink -juomat	232	– 30,3	3,4	30,1
Vahva olut	3 627	– 19,3	53,0	59,2
Keskiolut	1 025	306,5	15,0	7,7
Mallasjuomat yhteensä	4 652	– 2,0	68,0	24,0
Miedot juomat yhteensä	5 284	– 4,3	77,2	21,3
Kaikki yhteensä	6 845	– 8,2	100,0	18,4

Keskiolutlain alainen anniskelukulutus 100 %:n alkoholina oli 1 744 tuh. litraa, eli kulutus kasvoi 9,0 %.

vuonna yhdeksän prosenttia, se on vain viisi prosenttia alkoholien kokonaiskulutuksesta.

Keskioluen anniskelukulupien määrä kasvoi vuodesta 1969 vuoteen 1971, jolloin lupia oli 3 400. Tämän jälkeen lupien määrä väheni vuoteen 1982 asti, jolloin voimassa oli 2 517 lupaa. Tämän jälkeen lupien määrä on ollut jatkuvassa kasvussa. Lupien määrä lisääntyi vuonna 1990 yhteensä 412 luvalla ja viime vuonna 365 luvalla. Lupien määrä oli vuoden 1991 lopussa 3 493.

Keskioluen vähittäismyyntilupia oli vuoden vaihteessa 6 537. Lupien määrä on jatkuvasti vähentynyt kauppakuole-

mien vuoksi. Vuoden 1969 lopussa oli voimassa 17 431 lupaa.

ANNISKELUKULUTUS

Alkoholilain alainen anniskelukulutus laski viime vuonna 8,2 prosenttia absoluuttialkoholina laskien (taulukko 4). Keskioluen suuri kasvuprosentti (306,5 %) johtuu osittain matalasta lähtötasosta. Keskioluen osuus alkoholilain alaisesta anniskelukulutuksesta oli 15 prosenttia, kun se vielä edellisvuonna oli vain 3,4 prosenttia. Keskioluen kulutuksen kasvu oli kuitenkin pie-

nempi kuin A-oluen myynnin lasku, koska mallasjuomien kokonaiskulutus laski.

Mietojen viinien kulutus väheni anniskelussa 7,5 prosenttia, kun vähittäismyynnissä niiden kulutus kasvoi 24,1 prosenttia. Kulutukseen vaikuttanevat osaltaan mietojen viinien vähäiset valikoimat ravintoloissa. Kun ravintoloissa myydään lähes 60 prosenttia kaikesta A-oluesta, niin miedoista viineistä niissä myydään vain runsaat 10 prosenttia.

Pitkällä aikavälillä on anniskelussa vähentynyt viinien ja muiden väkevien juomien kulutus. Niiden yhteenlaskettu osuus alkoholilain alaisesta an-

Taulukko 5. Anniskelukulutus 100 %:n alkoholina asiakaspaikkaa kohti sekä kulutuksen juomaryhmittäinen jakauma ravintolatyypeittäin vuonna 1991

	kulutus/ asiakas- paikka litraa	tyypin %-osuus kokonais- kulutuksesta	tyypin %-osuus asiakas- paikoista	kulutuksen %-jakauma juomaryhmittäin		
				väkevät juomat	viinit	mallas- ja long drink -juomat
Suuret taajamahotellit	12	11	13	29	10	61
Pienet hotellit	11	11	13	32	5	63
Lomahotellit	6	4	9	37	7	56
Ruokaravintolat	7	10	17	16	12	72
Viihderavintolat	13	11	10	30	5	65
Juoma-/seurusteluravintolat	24	37	20	18	3	79
Monitoimiravintolat	18	14	10	20	5	75
Muut ravintolat	3	2	8	26	13	61
Yhteensä	12	100	100	23	6	71

niskelukulutuksesta oli vuonna 1975 vielä 43 prosenttia (100 %:n alkoholina); viime vuonna se oli enää 23 prosenttia. Väkevän viinin osuus on aina ollut vähäinen ja on edelleen väheneeseen päin (0,4 % vuonna 1991). Miedon viinin osuus on noussut samana aikana kaksi prosenttiyksikköä viiteen prosenttiin. Long drink -juomien osuus on pudonnut 7 prosenttiyksikköä kolmeen prosenttiin. A-oluen osuus on kasvanut 39 prosentista 53:een. Keskioluen osuus on kasvanut kolmesta prosentista 15:een ja kasvu jatkuu.

Vuoden 1991 alussa nousivat ravintoloiden ostohinnat

8,3 prosenttia ja joulukuun alussa 3,4 prosenttia. Ravintoloista 60 prosenttia käyttää maksimihintoja, ja loppujenkin hinnat ovat keskimäärin kaksi prosenttia alle maksimihintojen.

Ravintolatyypeittäin tarkasteltuna eniten alkoholia myivät juoma-/seurusteluravintolat ja yli 80 prosenttia niissä juodusta alkoholista oli mietoa (taulukko 5). Myös ruokaravintoloiden myynti oli olutvaltaista.

Ravintolamyynnissä 20 suosituinta tuotetta (pl. mallasjuomat), jotka edustavat 78:aa prosenttia koko anniskelukulutuksesta, olivat seuraavat (tuhansina litroina):

1. Gin Long Drink	4 217
2. Koskenkorva	1 591
3. Golden Cap Cider	1 051
4. Karahvivalkoviini	526
5. Dry Vodka	428
6. Silver Dry Gin	249
7. Whisky &&&	235
8. Liebfraumilch	186
9. Karahvipunaviini	172
10. Cognac Monopol	172
11. Soave	113
12. Ron Bacardi	111
13. Prins Oliver	95
14. Vin Blanc Touraine	88
15. Elysée N:o 1	75
16. Café	67
17. Gin	63
18. Finlandia Vodka	60
19. Campari	54
20. Fernet-Branca	54

Gin Long Drinkin myynti on laskenut vajaat kaksi miljoonaa litraa. Kymmenen eniten myydyin joukossa ainoa muutos on Liebfraumilchin nousu kaksi sijaa ylöspäin. Samoin Soave, myös valkoviini, on noussut kuusi sijaa ylöspäin.

ANNISKELURAVINTOLOIDEN
MYynti

Ravintoloiden markkamääräinen myynti laski kertomusvuonna viisi prosenttia. Tileittäin tarkasteltuna oluen myynti kasvoi 3,4 prosenttia, muiden alkoholijuomien myynti väheni 10,9 prosenttia, ruoan myynti väheni 7,8 prosenttia ja muu myynti 7,3 prosenttia. Koska asiakaspaikkojen määrä kasvoi myyntiä nopeammin, laske-ki kapasiteettiin suhteutettu myynti 12,1 prosenttia.

Hotellien myynnin arvo huonetta kohti väheni 10,7 prosenttia. Huoneiden käyttöaste putosi 12,0 prosenttia ja oli vuoden vaihteessa 43,9 prosenttia.

Suurin asiakaspaikkakoh- tainen myynti oli juoma-/seu- rusteluravintoloissa, monitoi- miravintoloissa ja suurissa taa- jamahotelleissa (taulukko 6).

Alkoholijuomien osuus oli suurin viihderavintoloissa ja oluen osuus suurin juoma-/ seurusteluravintoloissa. Ruoka- ravintoloiden jälkeen suurin ruoan myynti oli lomahotelleis- sa (taulukko 7).

ANNISKELUN JA
KESKIOLUEN
VÄHITTÄISMYYNNIN
VALVONTA

Alkoholilain alaisiin ravinto- loihin kohdistuneiden valvon-

Taulukko 6. Anniskeluravintolamyynti tarjoilupalkkioineen vuonna 1991

	myynti yht. Mmk	myynti/ ravintola 1 000 mk	myynti/ asiakaspaikka mk
Suuret taajamahotellit	1 713	16 961	25 232
Pienet hotellit	1 350	4 875	18 626
Lomahotellit	692	4 613	14 563
Ruokaravintolat	1 971	2 433	19 654
Viihderavintolat	1 000	4 337	17 328
Juoma-/seurustelu- ravintolat	3 051	3 790	26 704
Monitoimiravintolat	1 384	7 861	25 265
Muut ravintolat	391	1 748	7 119
Keskimäärin	11 552	4 218	19 830

Taulukko 7. Anniskeluravintoloiden myynnin %-jakauma tyypeittäin vuonna 1991

	Alko	olut	ruoka	muu myynti
Suuret taajamahotellit	27	24	39	10
Pienet hotellit	27	29	33	10
Lomahotellit	22	16	53	9
Ruokaravintolat	13	19	61	6
Viihderavintolat	33	38	17	12
Juoma-/seurustelu- ravintolat	23	51	18	8
Monitoimiravintolat	22	42	27	9
Muut ravintolat	18	24	48	10
Keskimäärin	23	34	34	9

Taulukko 8. Valvontatoimenpiteet alkoholilain alaisissa anniskelupaikoissa sekä keskiolutilain alaisissa anniskelu- ja vähittäismyyntipaikoissa 1990 ja 1991

	AlkoL:n alainen		OlutL:n alainen			
	anniskelu		anniskelu		vähittäismyynti	
	1990	1991	1990	1991	1990	1991
Lopulliset peruutukset	—	—	2	2	—	—
Määräaikaiset anniskelukiellot	3	5	25	25	2	1
Varoitukset	42	22	38	28	23	5
Kirjeet	41	27	23	12	—	—
Yhteensä	86	54	88	67	25	6

OlutL:n alaisessa vähittäismyynnissä varoituksiin sisältyvät myös huomautukset.

Taulukko 9. Ravintolahenkilökunnan määrä vuonna 1991

	lukumäärä keski- määrin	muutos 91/90 luku- määrä	%
Hovimestarit	1 100	– 244	– 18,2
Tarjoilijat ja tarjoilijaharjoittelijat	9 917	– 1 154	– 10,4
Vahtimestarit	1 898	– 250	– 11,6
Baarimestarit ja kassanhoitajat	2 378	– 447	– 15,8
Keittiöhenkilökunta	7 997	– 1 017	– 11,3
Soittajat ym. esiintyjät	359	– 104	– 22,5
Muut henkilökunta	1 592	– 111	– 6,5
Ravintolahenkilökunta yhteensä	25 241	– 3 327	– 11,6
Majoitushenkilökunta	2 876	– 262	– 8,3
Johtajat	1 505	– 19	– 1,2
Konttorihenkilökunta	861	– 92	– 9,7
Vakinainen henkilökunta yhteensä	30 483	– 3 700	– 10,8
Osa-aikahenkilökunta	6 463	– 394	– 5,7

tatoimenpiteiden määrä väheni (taulukko 8). Toimenpiteisiin johtaneista epäkohdista ha-

vaittiin 25 poliisin, 24 Alkon ja 2 kunnallisten alkoholitarkastajien suorittamissa tarkastuk-

sisissa. Kolme toimenpidettä aiheutui usean valvontaviranomaisen havainnoista.

Kunnallinen alkoholitarkastus loppui lokakuun alussa ja sen tilalle tuli seitsemän päätoimista läänin tarkastajaa (lisäksi oman toimensa ohella toimivia tarkastajia). Tarkastusjärjestelmän muutos on vaikuttanut kunnallisten tarkastajien työskentelyyn, mikä näkyy myös Alkolle tehtyjen epäkohtailmoitusten määrässä.

Alko suoritti loka–marraskuussa eräillä suurilla paikkakunnilla anniskeluravintoloihin tehostetun tarkastusiskun.

Myös keskioluen anniskeluun kohdistuneiden toimenpiteiden määrä laski. Keskioluen anniskelun ja vähittäismyyntin paikallinen valvonta on kuulunut ensisijaisesti poliisille ja kunnalliselle alkoholitarkastajalle.

RAVINTOLAHENKILÖKUNTA

Parissa vuodessa ravintolalan työvoimapula on muuttunut työttömien määrän nopeaksi kasvuksi. Edellisvuonna ravintolahenkilökunnan määrä väheni 0,8 prosenttia ja osa-aikahenkilöstön käyttö lisäantyi 8,3 prosenttia. Ravintolahenkilökunnan määrä väheni viime vuonna 11,6 prosenttia ja osa-aikahenkilökunnan 5,7 prosenttia (taulukko 9).

Voimakkain suhteellinen väheneminen tapahtui soittajien, esiintyjien, hovimestarien, baarimestarien ja kassanhoitajien ryhmissä. Lukumääräisesti eniten vähenivät tarjoilijoiden ja keittiöhenkilöstön määrät.

Vuodesta 1980 vuoteen 1990 on vakinaisten henkilöi-

den määrä ravintolaa kohti pudonnut 19 vakinaisesta työntekijästä 12,4:ään. Ravintoloiden keskikoko on samaan aikaan kasvanut, mutta osa-aikatyövoiman määrä on kaksinkertaistunut. Viime vuonna osa-aikatyövoiman määrä oli neljännes ravintolahenkilökunnan määrästä.

1970-luvun loppupuolen lama vähensi ravintolahenkilökunnan kokonaismäärää. Sen

jälkeen vain tarjoilijoiden määrä on ohittanut 1970-luvun lopun lamaa edeltäneen määrän. Keittiöhenkilöstön määrä on kasvanut 1980-luvun, mutta ei ole vielä saavuttanut 1970-luvun tasoa. Muusikoiden, hovimestarien ja vahtimestarien määrä on vähentynyt koko 1980-luvun.

Työn tuottavuus nousi edellisen laman aikana voimakkaasti, voimakkainta, jopa 8 pro-

senttia, nousu oli vuonna 1978. Vuodesta 1984 vuoteen 1989 tuottavuuden kasvu vaihteli vuosittain kahdesta viiteen prosenttiin. Vuonna 1990 tuottavuus laski vajaa kaksi prosenttia. Viime vuonna työn tuottavuus nousi viisi prosenttia. Selvästi tehokkaimpia olivat osuustoiminnalliset ja valtion omistamat ravintolat.

JUHANI HAKALA

TUTKIMUKSEN JA POLITIIKAN VUOROVAIKUTUS

Kettil Bruun Societyn ensimmäinen teemakokous eteläisellä pallonpuoliskolla järjestettiin Perthissä Australiassa 20.–24. tammikuuta kuluvana vuonna. Kokouksen järjestäjinä toimivat David Hawksin johtama National Centre for Research into the Prevention of Drug Abuse ja Sally Casswellin johtama The Alcohol and Public Health Research Unit Runanga, Wananga, Hauoro Me Te Paekaka. Osanottajia oli paikalle kertynyt lähes 80 kaikkiaan 10 eri maasta. Pitkien etäisyyksien vuoksi oli luonnollista, että valtaosa osanottajista oli Australiasta, mutta jos asiantuntijan määritelmänä pidetään asumista vähintään 200 kilometrin päässä kokouspaikalta, voitiin myös moni australialainen määritellä asiantuntijaksi.

Tavanomaisesta Kettil Bruun

Societyn käytännöstä poiketen osanottajat olivat saaneet kutsun kokoukseen. Tämä toisaalta rajoitti osanottajien määrää, toisaalta antoi järjestäjille paremmat mahdollisuudet rakentaa kokouksen ohjelma temaatistisesti yhtenäiseksi.

Kokouksen yleisteenä oli päihdetutkimuksen ja politiikan vuorovaikutus. Silti esitelmät käsittelivät ensisijassa alkoholitutkimuksen ja alkoholipoliitiikan suhdetta. Tavoitteena oli tarjota paikallisia, kansallisia tai kansainvälisiä tapauskuvaus tutkimuksen ja politiikanteon vuorovaikutuksesta ja käydyistä keskusteluista. Tässä onnistuttiinkin varsin hyvin, sillä kirjoittajat olivat pysyneet heille annettujen otsikoiden puitteissa. Sen sijaan kokouksen toisena tavoitteena ollut keskustelun synnyttäminen tutkijoiden ja

politiikantekijöiden kesken ei onnistunut ainakaan tässä vaiheessa, koska paikalla ei ollut politiikantekijöitä.

Kokous käynnistyi Bill Bowtellin katsauksella tutkimuksen ja politiikan suhteeseen. Keskeisenä kysymyksenä oli, onko tutkimuksella merkitystä politiikanteon kannalta. Maanantai-iltapäivänä keskityttiin alkoholipoliitiikan muotoutumiseen Uudessa-Seelannissa ja Australiassa: Sally Casswell toi esiin alkoholipoliitiikan harjoittamisen vaikeuksia hyvinvointivaltiota purettaessa, ja David Hawks tarkasteli tutkimuksen osuutta Australian kansallisen alkoholipoliittisen ohjelman valmistelussa.

Toisen kokouspäivän aloitti Alexander Wagenaar analysoimalla tutkimuksen osuutta prosessissa, jonka seurauksena 1980-luvulla nostettiin al-